

OPBOUWWERK-TRENDS '83: bij 80% van de instellingen aanmerkelijke verschuivingen in het werk-programma

onderzoek en studie

Ongeveer een maand geleden verzocht Mededelingen Opbouwwerk het Nimo een (bliksem-)onderzoek in te stellen naar de aktuele stand van zaken in het uitvoerend opbouwwerk onder het motto "Opbouwwerk-trends '83". Het Nimo heeft zich snel en kundig van deze taak gekweten en onder een steekproef van 50 plaatselijke instellingen geënquêteerd. Hieronder de belangrijkste resultaten, gevolgd door commentaren die Mededelingen Opbouwwerk vroeg aan enkele bij praktijk en beleid betrokkenen.

Het complete onderzoeks-rapport is verkrijgbaar bij het Nimo, Haven-singel 8, 5211 TX, den Bosch.

De decentralisatie van het welzijns-beleid tekent zich meer en meer af als een nep-arrangement. Want hoewel de decentralisatie een gepaste terughoudendheid op het centrale niveau vooronderstelt ten gunste van lokale beleidsvorming en praktijken tekent zich een werkelijkheid af die centralistischer is dan ooit. Zo worden de voorwaarden voor lokale beleidsvorming om zeep geholpen door elkaar gestaag opvolgende centrale bezuinigings-operaties, terwijl ook de publieke en politieke opinie-vorming onder een strikt centralistische regie verloopt. Immers als nooit tevoren verdringen op nationaal niveau politici, economen, filosofen, vakbonders elkaar om inzake het gedecentraliseerde beleid nationale stellingen te betrekken. Een vorm van "issue-making" overigens die meer en meer losdrijft van de werkelijkheid, omdat de geschaakte realiteiten in de vorming van plaatselijk beleid en uitvoerend werk in de nationale discussie geen enkele rol speelt. Daarom alleen al acht M.O. het van groot belang de lokale realiteit weer eens wat meer naar voren te halen.

Onderzoeks-opzet

Bij de opzet van het onderzoek heeft het Nimo - uit de 200 opbouwwerk-instellingen in Nederland - een steekproef van 50 instellingen getrokken, verdeeld in drie categorieën, t.w. 10 in steden boven de 100.000 inwoners, 10 in middel-grote en 20 in kleine gemeenten, waarbij als "klein" geldt 20.000 inwoners of minder.

Aanmerkelijke verschuivingen

De uitkomsten van de vraag naar het "werk-pakket" van de lokale opbouwwerk-instellingen leren vooral dat daarin opmerkelijke verschuivingen plaatsvinden. Tegen de 80% van de instellingen zal in 1983 projecten en werkzaamheden aanvatten op terreinen, waarop de instelling voordien niet werkzaam was. Dat is geen onbelangrijk gegeven, want omdat e.e.a. met gemiddeld minder middelen dient te geschieden, wijst dit op "flexibiliteit", zowel als op het vermogen tot het stellen van "prioriteiten". De belangrijkste werkterreinen waarop het opbouwwerk dienstverlening realiseert in 1983 zijn in tabel 1. ondergebracht in een elftal onderwerpen. De opmerkelijkste verschuivingen die zich voordoen betreffen de meer-aandacht over de gehele lijn voor "ethnische minderheden" en de "werkgelegenheids/werkloosheids-problematiek". Daarnaast valt op dat de "territoriale invalshoek" van het opbouwwerk weliswaar gehandhaafd blijft, maar toch zekere relativering ondergaat, omdat er meer aandacht komt voor specifieke

groepen en categorieën in de bevolking, zoals b.v. uitkeringsgerechtigden. Een en ander gaat "ten koste" van het "algemene wijkwerk". Ook ondersteuning van al "gevestigde" bewoners-organisaties en de begeleiding van "inspraak-processen" zullen wat moeten in-boeten.

Werkterreinen	Instellingen
• Woonomgeving	45 (= 90%)
• Werkgelegenheid/ Werkloosheid	38 (= 76%)
• Etnische Minderheden	37 (= 74%)
• Woningverbetering	35 (= 70%)
• Verkeersveiligheid	33 (= 66%)
• Volwassenenedukatie	32 (= 64%)
• Woonlastenproblematiek	30 (= 60%)
• Vrouwenprojekten	24 (= 48%)
• Verkrijgen woonruimte	21 (= 42%)
• Onderwijs	18 (= 36%)
• Gezondheidszorg	15 (= 30%)
	N= 50

(Tabel 1)

Hoewel woon-omgevings- en woning(verbeterings-) vraagstukken zeer hoog blijven scoren in het totale werk-pakket zijn de al genoemde wijzigingen opvallend. Dat geldt ook voor de sterk oprukkende "betaalbaarheids-problematiek", die overigens niet alleen maar als afzonderlijk "item" optreedt, maar ook als onderdeel van andere onderwerpen naar voren komt. In iets mindere mate, maar duidelijk, is er ook een toename van de werkaandacht voor specifieke vrouwen-projekten in het opbouwwerk te constateren.

Gemeente-grootte belangrijk

Opvallend duidelijk tekent zich af dat er zeer belangrijke verschillen optreden in werk-programmering onder invloed van de gemeente-grootte. Om het populair te zeggen; de "top-hit-lijsten" van van de drie onderscheiden gemeenten-categorieën tonen een nogal verschillend beeld:

GROTE GEMEENTEN	MIDDELGROTE GEMEENTEN	KLEINE GEMEENTEN
* ethnische minderheden	* woonomgeving	* volwassenen-educatie
* woningverbetering	* woningverbetering	* werkgelegenheid/ werkloosheid
* woonomgeving	* werkgelegenheid/ werkloosheid	* woonomgeving
* woonlasten	* woonlasten	
* verkeersveiligheid	* ethnische minderheden	

Uit het overzicht blijkt waaromheen zich de opbouwwerk-energie geconcentreerd wordt angewend. Opvallend is dat de aandacht voor werkgelegenheid/werkloosheids-aangelegenheden in de middel-grote en kleine gemeenten in 1983 aanmerkelijk wordt vergroot, terwijl in de grote gemeenten dit terrein zelfs niet bij de "eerste vijf" eindigt. Woningverbetering en woonlasten blijken in de grote en middelgrote gemeenten aanmerkelijk hoger te scoren dan bij de kleine, terwijl de ethnische minderheden over de gehele linie belangrijker geworden zijn.

Interessant is voorts dat bij de kleine gemeenten het opbouwwerk educatief werk als belangrijkste concentratie-punt van werkzaamheden heeft, terwijl dat onderwerp bij de middel-grote en grote gemeenten de hitlijst niet eens haalt. Daarbij zal een rol spelen dat in de wat grotere gemeenten afzonderlijke edukatieve voorzieningen bestaan, terwijl de voorzieningen in kleine gemeenten meer "all-in" moeten opereren.

Samenhangen van doelen

Aan de instellingen werd de stelling voorgelegd dat opbouwwerk werkt aan "samenhangen" en nooit slechts één doel nastreeft. Uit de reacties blijkt dat dit in de praktijk ook zo functioneert. Niet alleen is er sprake van "meer-doeligheid" in de opbouwwerk-ondersteuning (zoals én probleem-oplossing én verhoging vermogen tot eigen belangenbehartiging door de bewoners-organisaties zelf), maar ook worden telkenmale "samenhangen in problemen" geconstateerd en/of in oplossings-varianten (zoals b.v. de samenhangen tussen stadsvernieuwings-problemen en groepen-problematieken). En ten slotte valt die "samenhang" ook op organisatorisch niveau te onderkennen in de vorm van samenwerking in projecten tussen allerlei disciplines (zoals b.v. samenwerkende dienstverlening t.b.v. een "platform van buitenlanders").

Opdeling van problemen door Gemeenten?

"De overheid opereert vanuit een opdeling van problemen en probeert voor elk daarvan afzonderlijk een oplossing te vinden. Het lijkt er op dat zij deze wijze van werken komende jaren voortzet", aldus luidde een andere aan de instellingen voorgelegde stelling. Op buurt-niveau blijken allerlei problemen met elkaar samen te hangen. Vanuit de buurt treedt men de overheid tegemoet die de indruk wekt, b.v. via lokettisme, problemen op te delen. Van de 50 instellingen antwoordden 34 dat ze de stelling onderschreven; 16 deden dat niet (zie ook tabel 2).

		ja	nee
I	Grote gemeenten	6	4
II	Middelgrote gemeenten	15	5
III	Kleine gemeenten	13	7
	(Tabel 2)	34	16

Veel instellingen toonden dus instemming met deze stelling. Toch werden er ook voorbeelden gegeven van "konstruksies" waarmee van overheidswege getracht wordt in te spelen op de samenhang van problemen. Als zodanig werd

b.v. het in de stadsvernieuwing werken met "projectgroepen" en het bestaan van "projekt-portefeuille-houders" genoemd. Enkele kleine instellingen ervaren dat in kleine gemeenten dit niet zo speelt: iedereen kent iedereen en dat waarborgt het zichtbaar blijven van samenhangen; ook is het gemeentelijk apparaat klein en treedt derhalve minder specialisatie op. De "intentie" tot een meer integrale benadering van maatschappelijke vraagstukken blijkt wel te bestaan, maar in de praktijk wordt maar weinig ingegaan op voorstellen daartoe. De gemeente blijkt daarvoor zelf toch te veel in "hokjes" vast te zitten.

En hoe gaan de instellingen met deze werkelijkheid om? Dat gebeurt o.m. door in gesprekken en discussies de samenhang van problemen telkens naar voren te brengen, aantoonbaar te maken dat het ene probleem zonder het andere niet tot een oplossing te brengen is. Dat gebeurt ook door in de eigen werkwijze samenhangen en integraliteit duidelijk zichtbaar te maken. Maar anderzijds houden de instellingen

ook rekening met de bestaande "opdelingen". B.v. door in te spelen op de mogelijkheden die bepaalde "beleids"-trends bieden: of door met concrete plannen bij de gemeente aan te kloppen en af te zien van achterliggende doelen wanneer de gemeente daar toch niet gevoelig voor blijkt te zijn.

Opbouwwerk - Lokale overheid

In 74% van de gevallen blijkt dat het opbouwwerk in Raad en College voorwerp van daadwerkelijke bespreking is (geweest). Dat geschiedde dan b.v. naar aanleiding van werkzaamheden van het opbouwwerk, dan wel in het kader van de decentralisatie en/of bezuinigingsvoornemens. Betekent e.e.a. nu ook dat de lokale overheid het opbouwwerk ter plaatse erkent als "instrument van bewoners-groepen en -organisaties" om door hen ervaren leefbaarheids-vraagstukken aan te pakken?

In 80% van de gemeenten blijkt dit (zie ook tabel 3) het geval te zijn, maar in 20% niet. Daar worden dan andere doelen geformuleerd, zoals:

- * opbouwwerk wordt geacht voor de gemeente te werken;
- * ontkenning van het "nut" van die instrument-positie ("er is geen kloof tussen gemeente en bewoners");
- * het opbouwwerk dient zijn kernfunctie te zien als "gemeenschapsontwikkeling".

	ja	nee
I Grote gemeenten	9	1
II Middelgrote gemeenten	16	4
III Kleine gemeenten	15 +	5 +
	40	10

(Tabel 3).

In de 80% gevallen waarin de erkenning van de positie van het opbouwwerk als instrument van bewoners-wel plaatsvindt, is overigens sprake van variatie in de mate waarin die erkenning

een feit is. Het kan daarbij gaan zowel om een "uitdrukkelijke" (ook beleidsmatige) erkenning van die functie, maar soms ook is het een louter "formele", hetgeen bij konkretisering tot problemen leidt. Daarnaast komt het ook nog voor dat die erkenning voor bepaalde deel-gebieden wel en voor andere niet zo bestaat (b.v. wel op het terrein van de stadsvernieuwing, maar niet op andere (beleids)terreinen.

Recessie en probleem-afwenteling

"De economische recessie leidt er toe dat overheden en bedrijven bepaalde problemen afwentelen op "de" samenleving in het algemeen en daarmee dus op de mensen in de buurten en wijken", zo luidde een laatste aan de instellingen voorgelegde stelling. Die afwenteling blijkt inderdaad als zodanig ervaren te worden. Als voornaamste voorbeelden gelden de ontwikkelingen in de "stijgende woonlasten", de beknotting op allerlei financiële faciliteiten t.b.v. buurten en wijken (w.o. welzijnsvoorzieningen), werkloosheid en jongeren-problematiek.

De reacties van bewoners op e.e.a. zijn uiteraard zeer divers en soms tegenstrijdig. Zo wordt zowel gesproken over toenemende strijdbaarheid las alsook over toenemende apathie. Wat ook optreedt is dat allerlei verlangens al a priori gematigd worden ("we vragen maar geen woonerf, maar een aangepaste straat met verkeersdrempels, dat is goedkoper"). Maar ook blijkt dat allerlei tegenstellingen "verharden"; zowel tussen bevolkingsgroepen onderling (w.o. buitenlanders) als ten overstaan van "de" politiek. Er blijkt sprake te zijn, zowel van "doem-denken" als van "doe-denken" (de zaken zelf aanpakken).

Bezuinigingen op opbouwwerk zelf

39 Van de 50 instellingen melden dat er voor 1983 bezuinigingen zijn aangekondigd. Die bezuinigingen hebben betrekking op:

- * activiteiten-kosten (24x)
- * organisatie-kosten (22x)
- * personeels-kosten (17x)
- * huisvestingskosten (4x)

Bij de 17 instellingen die op personele kosten moeten bezuinigen, leidt dit in 13 gevallen tot verminderde personele capaciteit. Het blijkt dat de bezuinigingen in de kleinste instellingen de hardste consequenties hebben.

In grote lijn

Wie in grote lijn het Trends-'83 rapport overziet, kan vaststellen dat het lokale opbouwwerk zich consequent als "generalistische" dienstverlener aan de eigen initiatieven en organisaties van bewoners blijft opstellen, dat de nadruk sterk blijft liggen op het "snijvlak van harde en zachte sectoren" en weinig valt te bemerken van een "verenging" richting sociaal-culturele sektor. Tevens valt op dat met behoud van de territoriale invalshoek meer specifieke groepen in het vizier komen, alsook dat redelijk "flexibel" nieuwe prioriteiten worden gesteld onder afbouw, c.q. relativering van bestaande werkzaamheden.

Mededelingen Opbouwwerk heeft het voornemen om het Nimo tegen eind '83 weer een Trend-onderzoek te laten verrichten. Eventuele nadere suggesties bij de inrichting van dat onderzoek zijn welkom.

Hieronder volgt een drietal reacties op (de uitkomsten van) het trend-onderzoek. Het zijn reacties van achtereenvolgens P.A.K. Vreeswijk (hoofd afdeling opbouwwerk, ministerie van WVC), Paul Kuypers (directeur Provinciaal opbouworgaan Noord-Brabant) en Wil van de Leur (Platform Opbouwwerk).

NIEUWE WERKTERREINEN EN NIEUW ELAN?

De werkloosheid en de werkgelegenheid vormen, na de stadsvernieuingsproblematiek, het belangrijkste werkterrein voor het opbouwwerk. Het vraagstuk van het ontwikkelen van productiemiddelen en het beheer daarvan, waren thema's voor speculatie van idealisten of theoretici.

Het is de vraag of het opbouwwerk dit onderwerp inhoudelijk reeds aan kan. In 1983 zullen opbouwwerkers, en hun 2e lijn elkaar niet alleen nodig hebben, maar elkaar moeten gebruiken om de noodzakelijke kwaliteit te leveren waar de bewoners om vragen.

Duidelijk moet worden wat men op dit terrein van het opbouwwerk kan verwachten m.b.t.

- haar sociaal organisatorische ondersteuning
- haar strategische en tactische bijdrage
- haar educatieve mogelijkheden.

Hieraan zal concreet en realistisch inhoud gegeven moeten worden. Het werk op dit terrein moet worden vertaald naar de lokale politiek, zowel inhoudelijk als financieel.

Dat het opbouwwerk vrij algemeen de problematiek van dominante meerderheden en achtergestelde minderheden in 1983 tot haar taak rekent, getuigt van moed. Het zal veel aandacht vragen om ook op dit punt politiek duidelijk te maken wat de bijdrage van het opbouwwerk is aan deze problematiek. Het gaat hier om het werk van de lange adem, zullen de verwachtingen niet te hoog zijn? Loopt het opbouwwerk niet het risico i.p.v. een bijdrage te zijn aan politieke oplossingen een politieke afwenteling te worden van een politiek bijzonder geladen issue.

De markt van onwelzijn en geluk blijkt zich tenslotte vrij autonoom te ontwikkelen in de woon-, leef- en werksituatie. Het opbouwwerk blijkt op dit punt trendgevoelig te zijn en te reageren op maatschappelijke ontwikkelingen. De aanpassing van het opbouwwerk in de grote steden lijkt wat achter te lopen bij de middelgrote. De prioriteit zoals die in het landelijke beleid gesteld worden, blijken te sporen met de vraagstukken die zich aandienen op lokaal niveau. Om de financiering van haar activiteiten veilig te stellen zal het opbouwwerk in 1983 op lokaal niveau meer gebruik moeten maken van haar meerdoeligheid en van haar grond-oriëntatie die gericht is op de zogenaamde harde sectoren.

De nieuwe aandacht voor jongeren lijkt een historische doorbraak in het opbouwwerk, dat tot nu toe bijna uitsluitend op volwassenen afgestemd was. De aandacht voor de werkgelegenheid zal waarschijnlijk hiervan de oorzaak zijn. Wellicht leveren deze investeringen in de productieve sectoren maatschappelijk rendement op wanneer jongeren zich naast hun werk op andere terreinen inzetten.

P. Vreeswijk

TRENDS OF BEWEGINGEN?

Eigenlijk is de uitkomst van het onderzoek toch niet zo erg verrassend. Het opbouwwerk buigt mee met de trends, die zich in de samenleving voordoen. Arbeidsproblemen en de positie van minderheden staan elders ook op de maatschappelijke agenda; en vrouwen laten zich kennelijk niet alleen op het recente CPN-congres horen, maar ook binnen het opbouwwerk.

De verschuivingen in het werkterrein zijn dus niet zo opzienbarend. Interessanter is het feit dat het opbouwwerk zich in de woon- en leefomgeving steeds duidelijker op de specifieke positie van groepen aan het oriënteren is.

Het is jammer dat het onderzoek ons in het ongewisse laat over de wijze, waarop dit gebeurt. Gaat het hier om een bewuste keuze of is er sprake van een modieuze trend? Wat gebeurt er precies? Kan dat scherp en duidelijk omschreven worden? Op welke manier worden de groepen, waar het onderzoek op doelt, ondersteund en aan welke problemen wordt daarbij gewerkt? Aan algemeenheden hebben we niets meer. Daar worden niet alleen wij - insiders - maar ook de anderen - de bewoners van de buitenwereld - niet wijzer van. Ik vind dat het onderzoek ons op dit punt toch enigzins in de steek laat.

De registers, waarin de onderzoeksresultaten zijn ondergebracht, zijn te globaal om ons een duidelijke beeld te geven van het huidige opbouwwerk-gebeuren. Termen als begeleiding, emancipatie en ondersteuning (pag. 14) zijn toch niet de specificaties, die ons inzicht de nodige scherpte kunnen geven.

Ik weet niet of ik hier de onderzoekers verwijtend aan moet kijken; daar is, lijkt mij, wel enige aanleiding toe, want de vraagstellingen zijn in het algemeen nogal zwevend gebleven. Maar het kan ook zijn, dat de geïnterpelleerde opbouwwerkers zich in hun vage jargon zijn blijven opsluiten. Dat valt hen overigens ook nauwelijks aan te rekenen, want in tijden van nood ligt het voor de hand om de geëikte termen te blijven gebruiken, zeker als die gemakkelijk met wat goed in het gehoor liggend crisis-jargon zijn uit te breiden.

De schuldvraag doet er eigenlijk niet zoveel toe. Wat veel belangrijker is, is de noodzaak om de taakstellingen van het opbouwwerk veel direkter, maar vooral veel materiëler te formuleren. Het gaat nu te veel om de hele grote problemen. Maar wat we zouden moeten weten, is hoe klein die problemen in de buurt of wijk zijn, hoe ze zich daar presenteren en hoe opbouwwerkers er zich mee bezig houden. De crisis scheept ons op met nieuwe woorden, die desolater zijn dan de vroegere, maar die uiteindelijk even abstract en ontoegankelijk blijven. Dat geldt niet alleen voor problemen en sectoren, maar ook voor posities en methoden. De categorieën, waarin het onderzoek deze aspecten van het werk tracht te vangen (samenhang en scheiding, meerdoeligheid, opdeling en probleemafwenteling) geven te weinig aan, hoe het opbouwwerk momenteel zijn wegen kiest, welke strategieën het gebruikt en welke diensten het aan bewoners presenteert. Om te weten wat het werk in de huidige omstandigheden (nog) te bieden heeft, zal er na dit onderzoek nog iets anders moeten gebeuren. Dat is het uitwerken van een beschrijving van de wijze, waarop het opbouwwerk zijn plaats vindt in de huidige buurtstrijd. De voorwaarden, waaronder die wordt gevoerd, zijn momenteel geheel anders dan in het begin van de zeventiger jaren. Het rapport heeft vermoedelijk gelijk, wanneer het konkludeert, dat het "algemene wijkwerk" bezig is naar de achtergrond te verdwijnen. Het gaat nu om gerichte activiteiten in het kader van een toegespitste en meer omvattende stedelijke bevolkingspolitiek.

Het is alleen de vraag of het opbouwwerk daar ook aan toekomt. Soms lijkt het of alleen de bordjes verhangen zijn. De oude keuzen zijn blijven bestaan; alleen de agenda-punten zijn veranderd. Dat kan echter niet voldoende zijn. Kenmerkend voor de huidige situatie is immers niet de verandering van onderwerpen, maar de wijziging in de machtsverhoudingen. Daarmee dient ook de aard van het verzet te veranderen. Of dat ook zo is, maakt dit onderzoek ons niet duidelijk. Misschien is het de moeite waard om dat toch eens wat verder uit te zoeken.

Paul Kuypers

OPBOUWWERK BLIJFT BREDER DAN HET "ENGE" WELZIJN

In de aanhef van het artikel over het "Trends-onderzoek" wordt zekere weerzin uitgesproken over de manier waarop op nationaal niveau aan schuim-klopperij gedaan wordt onder gelijktijdige verregaande bezuiniging. Vastgesteld wordt dat e.e.a. steeds minder te maken heeft met de gevarieerde ontwikkelingen in beleid en praktijk op lokaal niveau. Streng door-geredeneerd heeft dan ook een landelijke peiling ons niks anders te brengen dan een optelsom van "tulpebollen" en "nagelvieltjes". Immers wát komen we precies te weten, wanneer blijkt dat bijna alle opbouwwerk bewoners-groepen ondersteunt bij vraagstukken rond de "woonomgeving" (90%)? Gekoncretiseerd naar onderwerp immers blijven dan nog subtiele variaties over als complete reconstructie van een buurt, overlast-problemen met een autospuiterij, veranderingen in het vigerend bestemmingsplan en het opnieuw in de verf zetten van de speeltuin. Nóg veel minder komen we te weten over de (regio-)culturele en sociaal-politieke "omgeving" waarbinnen de dienstverlening plaats heeft. Terwijl dat niet on-interessant is, omdat zoals eenieder weet identieke onderwerpen in Amsterdam andere processen genereren dan in Staphorst. En in feite zou toch op zijn minst zó secuur naar onderwerpen en praktijken gekeken moeten worden.

Dat is overigens geen verwijt aan de onderzoekers, maar de vaststelling dat dergelijke trend-peilingen zo hun beperking hebben: anders gezegd zoals Maurice de Hondt blijft zitten met z'n "zwevende" kiezer, zo blijven de onderzoek(st)ers hier opgezadeld met het "zwevende" onderwerp. Het belang van het voorliggend Trends-onderzoek moet m.i. dan ook niet gezocht worden in de mate van precisie en concreetheid die het biedt, maar aan de grote lijn die het zichtbaar maakt.

Ik zie dan vooral met zekere opluchting dat mijn bange vermoeden dat de inkadering van het opbouwwerk in de RBR-SCW zou leiden tot een versmalde taak-conceptie géén bewaarheid is geworden: als dienstverlenende activiteit blijft het opbouwwerk zich richten op de z.g. "hardere" maatschappelijke problemen, zoals die op het niveau van buurt, wijk en groep tot uitdrukking komen.

En ontwaar met instemming dat het opbouwwerk in staat blijkt een behoorlijke "flexibiliteit" te ontwikkelen in het stellen van nieuwe werk-prioriteiten. Die flexibiliteit constateer ik op twee fronten:

- * het vermogen de dienstverlening aan bepaalde groepen en organisaties uit te breiden, dan wel in te krimpen;
- * het vermogen in te spelen op nieuwe (overheersende) dimensies binnen de zelfde vraagstukken (zoals op de vaststelling dat stadsvernieuwing van "verbeter"-vraagstuk tot "woonlasten"-vraagstuk is geworden).

Uit de peiling werd ook zichtbaar dat de "lasten-afwenteling" die op een breed front richting "bewoner" plaats vindt ook inderdaad als zodanig geconstateerd wordt. En dat is weer een vingerwijzing dat bewoners-organisaties zich meer op economisch terrein - en dat van de (sociaal-)economische politiek zullen begeven, zowel in het zélf ter hand nemen van zaken, als in het zich te weer stellen tegen verdergaande aantasting van de eigen leef-kondities.

Wil van de Leur

KNELPUNTEN IN DE HUISVESTING VAN BUITENLANDSE ARBEIDERS

Onder deze titel is er een brochure verschenen van het LOBH (Landelijk Ombudsteam Bijzondere Huisvesting) over de positie van buitenlanders op de woningmarkt.

Het LOBH signaleert in de nota een serie knelpunten m.b.t. de huisvesting van buitenlanders (woonruimteverdeling, woonwensen, woonlasten, pensions, positie van de tweede generatie enz.).

Samen met LSOBA (Landelijke Samenwerking Buitenlandse Arbeiders) treft de LOBH voorbereidingen voor een grote landelijke manifestatie waar de slechte huisvesting van buitenlanders aan de kaak wordt gesteld. Het plan is om ter voorbereiding voor deze manifestatie een brochure te maken waarin verschillende knelpunten in de huisvesting centraal staan. In de voorbereiding voor deze manifestatie hoopt het LOBH zoveel mogelijk organisaties van buitenlandse werknemers te betrekken.

*Voor meer informatie:
LOBH, René Ascini of Kees de Jong
Henri Polaklaan 12b, Amsterdam
tel. 020 - 223505*